

Tájékoztató a pedagógus szakvizsga szakirányú továbbképzési szak pénzügyi, gazdasági, gazdálkodási ismeretek tanítása a közoktatásban moduljának portfólió típusú szakdolgozatáról¹

A portfólió típusú szakdolgozat kötelező elemei:

- a képzéshez kapcsolódó dokumentumok és reflexióik, valamint
- a szerkezetileg elkülönített tanulmány.

A fejlődési-képzési portfólió

A szakvizsgás képzés különböző szakaszaihoz kapcsolódóan a hallgatók szakértelmük, a képzés során bejárt, személyes szakmai útjuk bemutatására, a munkájukat, a tanulást/fejlődést illusztráló dokumentumokból egy válogatást, azaz portfóliót készítenek. A portfólióban elhelyezett munkák hivatottak bemutatni a tanári kompetenciák fejlődését a képzéshez kötődően. Az így készülő portfólió, úgynevezett fejlődési-képzési portfólió (a továbbiakban: képzési portfólió).

A képzési portfólió magát az adott tanulási folyamatot rögzíti, és a portfólió készítése is a tanulás része, így a portfólióban minden, a tanulási folyamathoz kapcsolódó dokumentum helyet kaphat. A szakszerűen épített fejlődési portfólió segíti a tanulási folyamat és a tanulási eredmények áttekintését, ugyanakkor a környezet számára is láthatóvá, értékelhetővé teszi azt, hogy a hallgató milyen szintre jutott el a kompetenciák alakulásában, a tudásszerzésben, a szakmai fejlődésben.

A képzésre való belépéstől kezdődően a hallgató tanulmányai során mindvégig tudatosan gyűjti a tanulmányai során keletkezett különféle munkáit, teljesítményeinek bizonyítékait: órai jegyzeteket, beadott munkákat, fontosabb olvasmányokat, felhasznált segédanyagokat..., minden olyan dokumentumot, amely jól illusztrálja a tanulás-fejlődés jelentős állomásait.

A képzési portfólió elemeinek válogatása során az egyik fő szempont, hogy a dokumentumok a lehető legteljesebb mértékben *fedjék le a tanulmányok különböző területeit, különös tekintettel azok hatására a tanári kompetenciák fejlődésében.*

A képzés a tanári feladatok eredményes ellátását biztosító tanári kompetenciák fejlődését szolgálja. Ezért a képzési portfólióban is a meghatározott tanári kompetenciák fejlődéséhez kell kötni a kiválasztott dokumentumokat és a hozzájuk tartozó reflexiókat.

A kompetencia olyan komplex, több elemből építkező tudás, amely eredményes cselekvésre, tevékenységre teszi képessé az egyént. A kompetencia elemei az ismeretek, képességek és nézetek/attitűdök, amelyek, ha szakmai kompetenciáról van szó, azt mutatják meg, hogy milyen sajátosságokkal kell rendelkeznie az adott szakterület művelőjének, vagyis ezek teszik lehetővé az egyén számára az eredményes szakmai tevékenységet. A szakmai kompetencia mint komplex, több elemből építkező tudás elemei:

1. *Az ismereti komponensek a szakmai elméletek és fogalmak ismeretét és megértését ötvözik.*
2. *A gyakorlati képességek az ismeretek alkalmazását, tevékenységekben történő megvalósítását teszik lehetővé.*

¹Hatályos a 2018/2019-es tanévtől, a tanulmányait 2018 szeptemberében vagy ezt követően megkezdő hallgatókra.

3. *A kompetenciák nézet/attitűd elemei az egyes szakmai elképzelések, vélemények, elméletek iránti elköteleződést (ezeket nevezzük nézeteknek), másrészt az adott szakmában, szakterületen megfogalmazódó értékek elfogadását, illetve az ezekhez való viszonyulást (ezeket nevezzük attitűdöknek) jelentik. Ezek a nézetek és attitűdök a tanulási folyamatban azért fontosak, mert döntően befolyásolják az ismeretszerzést és a képességek elsajátítását.*

A tanári kompetenciák a következők²:

1. A tanulói személyiség fejlesztésére: az egyéni igényekre és fejlődési feltételekre tekintettel elősegíteni a tanulók értelmi, érzelmi, testi, szociális és erkölcsi fejlődését, a demokratikus társadalmi értékek, a sajátos nemzeti hagyományok, az európai kulturális és az egyetemes emberi értékek elsajátítását;
2. A tanulói csoportok, közösségek alakulásának segítésére, fejlesztésére: a tanulói közösségekben rejlő pedagógiai lehetőségek kihasználására, az egyének közötti különbségek megértésének elősegítésére, az interkulturális nevelési programok alkalmazására, az együttműködés készségeinek fejlesztésére;
3. A pedagógiai folyamat tervezésére: pedagógiai munkáját a feltételek árnyalt elemzése alapján átfogóan és részletekbe menően megtervezni, tapasztalatait reflektív módon elemezni és értékelni;
4. A szaktudományi tudás felhasználásával a tanulók műveltségének, készségeinek és képességeinek fejlesztésére: az adott szakterületen szerzett tudását tantervi, műveltségterületi összefüggésekbe ágyazni, ennek alapján a tanulók tudományos fogalmainak, fogalomrendszereinek fejlődését elősegíteni, az egyes tudományterületek szemléletmódját, értékeit, és kutatási eljárásait megismertetni, az elsajátított tudás alkalmazásához szükséges készségeket kialakítani;
5. Az egész életen át tartó tanulást megalapozó kompetenciák hatékony fejlesztésére: a kereszttantervi kompetenciák, különösen az olvasás-szövegértés, információfeldolgozás, a tanulási szokások és készségek, az alapvető gondolkodási műveletek, a problémamegoldó gondolkodás folyamatos fejlesztésére, a tanulók előzetes tudásának, iskolán kívül megszerzett ismereteinek és készségeinek, valamint az iskolában elsajátított tudásának integrálására, az önálló tanulás képességeinek megalapozására, fejlesztésére;
6. A tanulási folyamat szervezésére és irányítására: változatos tanítási-tanulási formák kialakítására, a tudásforrások célszerű kiválasztására, az új információs-kommunikációs technológiák alkalmazására, hatékony tanulási környezet kialakítására;
7. A pedagógiai értékelés változatos eszközeinek alkalmazására: a tanulók fejlődési folyamatainak, tanulmányi teljesítményeinek és személyiségfejlődésének elemző értékelésére, a különböző értékelési formák és eszközök használatára, az értékelés eredményeinek hatékony alkalmazására, az önértékelés fejlesztésére;
8. A szakmai együttműködésre és kommunikációra: a tanulókkal, a szülőkkel, az iskolai közösséggel és társszervezetekkel történő együttműködésre, a velük való hatékony kommunikációra;
9. A szakmai fejlődésben elkötelezettségre, önművelésre: a munkáját segítő szakirodalom folyamatos követésére, önálló ismeretszerzésre, személyes tapasztalatainak tudományos keretekbe integrálására, a neveléstudományi kutatások fontosabb módszereinek, elemzési eljárásainak alkalmazására, saját munkájának tudományosan megalapozott eszközöket felhasználó értékelésére.

A tanári kompetenciaháló ismeretében a hallgatónak végig kell gondolnia, hogy az adott időpontban (például a képzés elején, a szemeszter elején vagy végén) hol tart a fejlődésben, majd ezek alapján kell megfogalmaznia önmaga számára fejlődési célkitűzéseket (a következő időszakban miben, miért, hogyan akar fejlődni). A szakmai fejlődés aktuális szintjének tudatosítása segít abban, hogy a következő képzési szakaszban a választható feladatok közül olyat vállaljon, ami a szakmai fejlődéséhez aktuálisan leginkább szükséges.

A reflektív gondolkodás a képzési portfólió alapköve. A reflexiók feladata, hogy megmutassa a gondosan összeválogatott munkák kapcsolódásait, bekerülésük okát, és elemezze, értelmezze a saját tanári/szakemberi tevékenységet.

²Bővebben ld. a tanári felkészítés közös követelményeiről és az egyes tanárszakok képzési és kimeneti követelményeiről szóló, 8/2013. (I. 30.) EMMI rendelet 2. melléklet, A tanári felkészítés követelményei.

A reflektív gondolkodás a szakmai tevékenységet folyamatosan és tudatosan elemző gondolkodás és gyakorlat, ez teszi lehetővé a folyamatos önellenőrzést és fejlődést.

Az alábbiakban néhány példát mutatunk arra, hogy milyen szempontok segíthetnek a reflexióban – akár egy-egy konkrét feladathoz, akár éppen a portfólió végső formába öntéséhez kötődő reflexióról van szó. Ezeket a szempontokat gyakran kérdések, máskor mondatkezdemények formájában használjuk, és alkalmasak arra, hogy a hallgató összefüggő szöveg formájában fogalmazza meg a gondolatait ezekkel kapcsolatban:

- ≈ Ezeket a dokumentumokat azért választottam, mert...
- ≈ Azért tettem bele a portfóliómba, mert...
- ≈ Ez a rajz, tanulmány (stb.) azt mutatja rólam, hogy...
- ≈ Nekem ez nagyon fontos, mert...
- ≈ Azt tanultam / értettem meg, hogy...
- ≈ Ezzel még nem vagyok megelégedve, mert...
- ≈ Ebben még fejlődnöm kell, mert...
- ≈ További célkitűzésem ezzel kapcsolatban...
- ≈ Visszatekintve úgy gondolom, hogy...
- ≈ A legnagyobb fejlődést szerintem abban értem el...
- ≈ A legfontosabb tanulási élményem a képzés során az volt, amikor...
- ≈ A legtöbbet ...-tól tanultam, mert...
- ≈ A leginkább abban érzem magam felkészültnek, hogy...
- ≈ Most úgy látom a jövőmet, hogy... stb.

A képzési portfólió összeállításának, struktúrájának sokféle megoldása lehet, nincs egységes tartalmi és formai követelmény. Az alábbiakban egy lehetséges megoldás olvasható:

1. *önéletrajz*;
2. *motivációs levél* (a szakválasztás célja, meghatározó pedagógiai tapasztalatok, személyes ambíciók, tervek, elvárások, jövőkép, pályaterv stb.);
3. *hallgatói munkák/dokumentumok*: olyan bizonyítékok, mellyel a hallgató jelzi, hogy elsajátította a megkövetelt tudást, készséget, kompetenciát (például szemináriumi dolgozat, kutatói munka, elemzéssel támogatott képek, videók, projektdokumentáció, tématerv, oktatási segédanyag, modell stb.);
4. *reflexiók*: a hallgató észrevételei, önértékelései arról, hogy egy dokumentum miért bizonyítja a kitűzött cél (követelmény, fejlődés, kompetencia) elérését;
5. *visszajelzések*: az oktatók, hallgatótársak írásbeli visszajelzései, értékelési megnyilvánulásai, önértékelések;
6. *összegző önreflexió* a képzés során elért eredményekről és fejlesztendő területekről, további szakmai célokról.

A képzési portfólióval kapcsolatos formai követelmények

A „jó” képzési portfólióval szemben tartalmi és formai követelmények is megfogalmazhatóak. A portfólió formailag egy dosszié, amiben strukturáltan rendezhetjük az anyagokat. Meghatározott egységekből áll, melyeket az átláthatóság kedvéért jól értelmezhető módon elkülönítünk egymástól. A legelső oldalra tartalomjegyzéket illesztünk annak érdekében, hogy az olvasó tudja, melyik részt hol találja. Érdekes a különböző alegységek kezdő oldalán is jelezni, hogy mit találunk az adott részben. A portfólióba kerülhet nyomtatott és kézzel írt anyag egyaránt, és egyedivé, személyesebbé is lehet tenni képekkel, ábrákkal, grafikonokkal stb. A hallgatónak érdemes törekednie az igényes megjelenítésre, az áttekinthető, következetes szerkezetre és a figyelemfelkeltő formai megoldásokra.

A képzési portfóliónak nincs előírt minimum, ill. maximum oldalszáma. A bevezető, reflexió és összegzés részekben alkalmazandó formai megoldások: bal oldalon (kötésnél) 3,5 cm, jobb oldalon, illetve alul és felül 2,5 cm margó, Times New Roman betűtípus, 12-es betűnagyság, 1,5-es sortávolság, 26/28 sor oldal, kb. 60 leütés/sor.

A címlapot követő lap tartalmazza a hallgató eredeti aláírásával ellátott, kötelező formátumú és tartalmú nyilatkozatát, melyben kijelenti, hogy a munka saját szellemi terméke. Az eredetiségnyilatkozat az alábbi weboldaltól tölthető le: <https://www.ppk.elte.hu/urlapok>. Abban az esetben, ha a képzési portfólióban nem a szerzőtől származó állítás szerepel, akkor jelölni kell, kitől származik: hivatkozni kell a forrásmunkára (névvel és a publikáció évszámával), melynek pontos adatait irodalomjegyzékben kell megadni. A hivatkozások elkészítésére a Magyar Pedagógia c. folyóirat (<http://www.magyarpedagogia.hu/?pid=50>) közlési szabályai mérvadók.

Portfólió nemcsak papír alapon készíthető. A tanárképzésben egyre inkább elterjedőben van a papír alapú portfólió elektronikus változata (e-portfólió). Az e-portfólió a tanulás személetében, céljában, funkcióiban és főbb struktúrájában nem különbözik papír alapú társától, azonban izgalmas lehetőségeket kínálhat. Az e-portfólió egyik nagy előnye lehet, hogy lehetővé teszi a statikus, lineáris, álló tartalmak helyett a dinamikus tartalmak közvetítését. Valójában csak a portfólió készítőjének kreativitása, digitális jártassága szabhat határt az e-portfólió megvalósításának. Az e-portfólió előnye lehet a papír alapú portfólióval szemben, hogy lehetőséget ad:

- médiaintegrációra, azaz a szövegek és állóképek mellett a jelöltnek lehetősége van médiatartalmak (például saját tanítási órák részleteinek) megjelenítésére,
- lehetővé teszi a tartalmak dinamikus és nem lineáris megjelenítését,
- könnyen interaktívvá tehető.

A képzési portfóliót (1) nyomtatva és elektronikusan vagy (2) kizárólagosan elektronikusan lehet benyújtani. A portfóliót eredetiségnyilatkozattal kiegészített **kinyomtatott**, hitelesen összefűzött (pl. spirálozva, lefűzős dossziében stb.) **és elektronikus**, illetve **csak elektronikus formában** is be lehet nyújtani. Az elektronikus formában benyújtott portfóliót kinyomtatott előlappal és eredetiségnyilatkozattal együtt kell leadni. Saját szerkesztésű weblap vagy más online megoldás esetében mellékelni szükséges egy adathordozót, amely tartalmazza az elektronikus anyagra mutató linket. A nyomtatott formai lehetőség esetén a nyomtatott forma mellett még egy választott adathordozón (CD, DVD, külső tárolók), az elektronikus formai lehetőség esetén két példányban két választott adathordozón (CD, DVD, külső tárolók) kell benyújtani a portfóliót. A kinyomtatott példányt a hallgató a záróvizsga végén visszakapja.

A portfólió leadásának határideje:

- **az őszi félévi záróvizsga esetében: december 15.,**
- **a tavaszi félévi záróvizsga esetében: május 15.**

A képzési portfóliót egy előzetesen felkért bíráló értékeli érdemjeggyel és szövegesen is. Az értékelés általános szempontjai a következők:

- a portfólió egyes elemeinek kapcsolata a tanári kompetenciákkal
- a hallgató egyéni szakmai fejlődési céljainak bemutatása a kompetenciákhoz kötötten
- a dokumentumokhoz készített reflexiók minősége
- az anyagok kidolgozottságának színvonala
- az anyagok és az elemzés szakmai színvonala
- a beadott anyagok a tanári feladatkörök szempontjából mennyire széles körből merítenek
- a válogatás tudatossága és indoklása
- formai megjelenés (szerkesztettség, tartalomjegyzék stb.).

E szempontok alapján a bíráló *részpontoszámokat és rövid szöveges indoklást* is ad a hallgató munkájáról.

A tanulmány

A képzési portfólió részét képező tanulmány *célja* a pénzügyi, gazdasági, gazdálkodási tudás megjelenésének vizsgálata a köznevelésben. A tanulmány *tartalma* lehet történeti, elméleti, gyakorlati, különös tekintettel a módszertani vonatkozásokra.

Ajánlott témacsoportok:

- a pénzügyi, gazdasági, gazdálkodási ismeretek oktatásának történeti, elméleti kérdései (pl. tantervelemzés, taneszközelemzés);
- a pénzügyi, gazdasági, gazdálkodási ismeretek oktatásához kapcsolódó tapasztalatok bemutatása, elemzése;
- a pénzügyi, gazdasági, gazdálkodási ismeretek oktatásának módszertani fejlesztése;
- innováció a pénzügyi, gazdasági, gazdálkodási ismeretek oktatásához kapcsolódóan.

A *konkrét téma* szabadon választható az ajánlott témacsoportokból. Olyan témát célszerű választani, ami nemcsak újszerű, hanem valóban érdeklődik is iránta a hallgató, hogy valóban intellektuális öröm legyen a témával való foglalkozás. A témakörök bővíthetnek, ezeket a szakfelelős teszi közzé az alábbi weboldalon: https://www.ppk.elte.hu/tanulmanyi/tajekoztatok/szakiranyu_tovabbkepzesek_tanulmanyi_ugyei.

A kötelező tanulmány rész készítése során szakmai támogatást a *témavezető* nyújt. Témavezető a szakfelelős által közzétett témavezetők köréből választható. A hallgató a témavezetőjével legalább három alkalommal köteles konzultálni, és ezt – az erre a célra rendszeresített nyomtatványon – igazolnia kell. Az igazolás a szakdolgozat kötelező része, letölthető a <https://www.ppk.elte.hu/tanulmanyi/urlapok> oldalról.

A kötelező tanulmány részre vonatkozóan témabejelentőt kell benyújtani. A témabejelentésben szerepel a témavezető nyilatkozata a témavezetés vállalásáról, valamint a szakfelelős, illetve megbízottja jóváhagyása. A témabejelentő a <https://www.ppk.elte.hu/tanulmanyi/urlapok> weboldalon tölthető le. A témabejelentés határideje:

- tavaszi félévi záróvizsgálathoz a megelőző félév december 15.,
- őszi félévi záróvizsgálathoz a megelőző félév június 15.

A tanulmánnyal kapcsolatos *formai követelmények*:

A tanulmány terjedelme: 10–25 oldal, a mellékletek (táblázatok, képek, grafikonok stb., amelyek a tanulmány tartalmának mélyebb megértését segítik) és az irodalomjegyzék a tanulmány terjedelmén felül értendők. Bal oldalon (kötésnél) 3,5 cm, jobb oldalon, illetve alul és felül 2,5 cm margó, Times New Roman betűtípus, 12-es betűnagyság, 1,5-es sortávolság, 26/28 sor oldal, kb. 60 leütés/sor. A tanulmányt a portfóliótól szerkezetileg elkülönítve, de annak a végére a portfólióval összefűzve, önálló oldalszámozással kell benyújtani.

A kötelező tanulmány résznek önálló címlapja van, ezen a lap tetején az intézmény megnevezése: Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar megnevezés szerepel két sorban, alatta középen a tanulmány címe. A lap alsó harmadában, bal oldalt a készítő neve, alatta a szak megjelölése: pedagógus szakvizsga pénzügyi, gazdasági, gazdálkodási ismeretek tanítása a közoktatásban választható ismeretkörü modul. A névvel egy sorban, jobb oldalon a témavezető megnevezése két sorban: XY [beosztás]...., alatta: témavezető. A lap alján, középen évszám pont nélkül.

A tanulmány rész címlapja utáni lapon szerepel az egységes formátumú igazolólap, mely tartalmazza a konzultációkon való részvétel igazolását, valamint a témavezető hozzájárulását a szakdolgozat benyújtásához. Az igazolás a <https://www.ppk.elte.hu/tanulmanyi/urlapok> weboldalon tölthető le. A tanulmány a hallgató önálló munkája, melyben be kell tartani a hivatkozások és idézések szabályait. A plágiummal gyanúsítható tanulmány visszautasításra kerül, szerzője ellen fegyelmi eljárás indítható. Abban az esetben, ha a tanulmányban nem a szerzőtől származó állítás szerepel, akkor jelölni kell, kitől származik: hivatkozni kell a forrásmunkára (névvel és a publikáció évszámával), melynek pontos adatait

irodalomjegyzékben kell megadni. A hivatkozások elkészítésére a Magyar Pedagógia c. folyóirat (<http://www.magyarpedagogia.hu/?pid=50>) közlési szabályai mérvadók.

A kötelező tanulmány értékelése a portfólió értékelésének keretében történik. Az értékelés szempontjai:

- a téma relevanciája,
- a tanulmány szerkezetének áttekinthetősége, belső arányossága,
- a kifejtés/elemzés minősége,
- az elemzésből következő megállapítások, következtetések szakmai értéke,
- a szaknyelv használata,
- a témában való szakirodalmi tájékozottság szabályos megjelenése.

E szempontok alapján az értékelő szöveges értékelést és pontszámot ad, ami részét képezi a képzési portfólió összesített értékelésének. A tanulmány értékelése során elérhető maximális pontszám 40, a tanulmány legfeljebb 5 pontra való értékelése esetén a teljes képzési portfólió végső értékelése elégtelen.

Budapest, 2019. szeptember